

P9_TA(2024)0171

Zwrot skarbu rumuńskiego bezprawnie przywłaszczonego przez Rosję

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 14 marca 2024 r. w sprawie zwrotu rumuńskiego skarbu narodowego bezprawnie przywłaszczonego przez Rosję (2024/2605(RSP))

(C/2024/6559)

Parlament Europejski,

- uwzględniając swoje wcześniejsze rezolucje w sprawie Rosji,
  - uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), w szczególności jego art. 6, 36 i 167,
  - uwzględniając Traktat o Unii Europejskiej (TUE), w szczególności jego preambułę oraz art. 3 ust. 3,
  - uwzględniając Konwencję haską z 1954 r. o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego,
  - uwzględniając opinię 193 (1996) Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy z 25 stycznia 1996 r. zatytułowaną „Wniosek Rosji o członkostwo w Radzie Europy” oraz rezolucję 1896 (2012) Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy z 2 października 2012 r. zatytułowaną „Wypełnianie obowiązków i zobowiązań przez Federację Rosyjską”,
  - uwzględniając rosyjsko-rumuński układ o przyjaznych stosunkach i współpracy z 4 lipca 2003 r. i towarzyszące mu wspólne oświadczenie ministrów spraw zagranicznych Rumunii i Rosji oraz ustanowienie na jego podstawie wspólnej komisji rumuńsko-rosyjskiej ds. badania kwestii wynikających z historii stosunków dwustronnych, w tym kwestii rumuńskiego skarbu narodowego,
  - uwzględniając Konwencję dotyczącą środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury, przyjętą 14 listopada 1970 r. na 16. sesji Konferencji Generalnej UNESCO,
  - uwzględniając Konwencję UNESCO z 16 listopada 1972 r. w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego,
  - uwzględniając dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/60/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie zwrotu dóbr kultury wyprawdzonych niezgodnie z prawem z terytorium państwa członkowskiego, zmieniającą rozporządzenie (UE) nr 1024/2012 ⁽¹⁾,
  - uwzględniając komunikat Komisji z 13 grudnia 2022 r. w sprawie planu działania UE przeciwko nielegalnemu handlowi dobrami kultury (COM(2022)0800),
  - uwzględniając Konwencję ramową Rady Europy z 27 października 2005 r. o wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa (CETS nr 199),
  - uwzględniając Konwencję Rady Europy z 19 maja 2017 r. o przestępstwach przeciwko dobrom kultury (CETS nr 221),
  - uwzględniając uznane przez państwa ogólne zasady prawa międzynarodowego, takie jak zasada suwerenności i nieingerencji, zasada dobrej wiary i zasada pokojowego rozstrzygnięcia sporów,
  - uwzględniając art. 132 ust. 2 i 4 Regulaminu,
- A. mając na uwadze, że państwowe rezerwy złota są zasadniczym składnikiem aktywów finansowych, zapewniającym stabilność waluty państwa i zwiększającym zaufanie do siły gospodarczej kraju;

⁽¹⁾ Dz.U. L 159 z 28.5.2014, s. 1.

- B. mając na uwadze, że państwowe rezerwy złota odgrywają wyjątkową i długoterminową rolę w dziedzinie finansów i gospodarki, stanowiąc kluczowy element rezerw walutowych państw; mając na uwadze, że podczas kryzysów finansowych rezerwy złota przechowywane przez bank centralny funkcjonują jako bezpieczny składnik aktywów w okresach zawirowań na rynku;
- C. mając na uwadze, że preambuła TUE stanowi, iż sygnatariusze inspirują się „kulturowym, religijnym i humanistycznym dziedzictwem Europy” i pragną „pogłębić solidarność między swymi narodami w poszanowaniu ich historii, kultury i tradycji”, a art. 6 TFUE wymienia kulturę wśród dziedzin polityki, w których „Unia ma kompetencje do prowadzenia działań mających na celu wspieranie, koordynowanie lub uzupełnianie działań państw członkowskich”; mając na uwadze, że zgodnie z art. 36 TFUE państwa członkowskie mają prawo określania narodowych dóbr kultury na obszarze ich jurysdykcji oraz stosowania środków niezbędnych do ich ochrony;
- D. mając na uwadze, że termin „rumuński skarb narodowy” obejmuje 91,5 ton czystego złota należącego do rezerwy złota Narodowego Banku Rumunii, zbiory królewskie biżuterii i rzadkich monet, które oprócz wartości samego złota mają wartość numizmatyczną i kulturową, a także dobra kulturowe, religijne i archiwalne należące do dziedzictwa narodowego tego kraju;
- E. mając na uwadze, że istnieją podstawy prawne do zwrotu dóbr kultury i skarbów narodowych, które zostały bezprawnie wywiezione z terytorium państwa członkowskiego UE z naruszeniem obowiązujących przepisów lub naruszeniem warunków tymczasowego zezwolenia na ich wywóz; mając na uwadze, że Rumunia ma w pełni uzasadnione prawnie roszczenie do swojego skarbu narodowego wywiezionego do Rosji w latach 1916 i 1917;
- F. mając na uwadze, że skarb przechowywano w Rosji z gwarancją, że zostanie on w całości zwrócony, zgodnie z podpisanymi dokumentami, które są równoważne traktatom międzynarodowym;
- G. mając na uwadze, że nielegalne przywłaszczenie przez Rosję skarbu narodowego Rumunii stanowi naruszenie prawa międzynarodowego i zwyczajów międzynarodowych, ponieważ oddanie w wyjątkowych okolicznościach rezerw złota i dużego zbioru przedmiotów kulturowych, religijnych i archiwalnych na przechowanie objęto odpowiednio udokumentowaną i prawnie ważną oficjalną umową zawierającą prawne gwarancje zwrotu, jednak określone w niej zobowiązania zostały zlekceważone;
- H. mając na uwadze, że w następstwie wspólnego oświadczenia ministrów spraw zagranicznych Rumunii i Rosji z 4 lipca 2003 r. obie strony powołały wspólną komisję rumuńsko-rosyjską do zbadania kwestii wynikających z historii stosunków dwustronnych, w tym kwestii rumuńskiego skarbu zdeponowanego w Moskwie podczas pierwszej wojny światowej; mając na uwadze, że przez 15 lat komisja ta zebrała się tylko pięciokrotnie, a ostatnie posiedzenie odbyło się w 2019 r.; mając na uwadze, że w protokołach przyjętych na zakończenie tych posiedzeń strona rosyjska uznała roszczenie Rumunii wobec Federacji Rosyjskiej i przyznała, że dokumenty przedstawione przez stronę rumuńską są autentyczne i mają status traktatu międzynarodowego poświadczającego zdeponowanie przez Rumunię jej skarbu, w tym skarbu Narodowego Banku Rumunii, w Rosji;
- I. mając na uwadze, że Federacja Rosyjska jest prawnym spadkobiercą Związku Radzieckiego, który zachował osobowość prawną carskiej Rosji, i w związku z tym jest zobowiązana do zwrotu aktywów należących do Rumunii;
- J. mając na uwadze, że zwrot przywłaszczonego rumuńskiego skarbu narodowego ma ogromne znaczenie zarówno dla instytucjonalnej, jak i narodowej pamięci kraju; mając na uwadze, że zwrot dziedzictwa kulturowego bezprawnie przejętego z kraju pochodzenia ma zasadnicze znaczenie dla ochrony uniwersalnej wartości dziedzictwa kulturowego;
- K. mając na uwadze, że adekwatna reakcja Europy jest konieczna, aby doprowadzić do zwrotu rumuńskiego skarbu narodowego;
1. ubolewa, że Rosja nie zwróciła Rumunii całego rumuńskiego skarbu narodowego, mimo że obowiązek zwrotu wyraźnie określono w oficjalnych umowach dwustronnych między tymi państwami i takie są oczekiwania wynikające z prawa i norm międzynarodowych;
  2. nalega na Federację Rosyjską, aby zwróciła Rumunii całą pozostałą część jej skarbu narodowego, który został wysłany do Rosji na przechowanie w latach 1916 i 1917;
  3. przypomina, że nielegalne przywłaszczenie przez Rosję rumuńskiego skarbu narodowego to wyjątkowy w skali międzynarodowej przypadek, gdy państwowe rezerwy złota monetarnej oraz przedmioty kulturowe, religijne i archiwalne, będące częścią dziedzictwa narodowego tego państwa, zostały powierzone na przechowanie innemu państwu na mocy umowy zapisanej w prawnie ważnych dokumentach dających gwarancje zwrotu, ale ostatecznie zobowiązania te zostały zlekceważone, co stanowi naruszenie prawa międzynarodowego i zwyczajów międzynarodowych;

4. uznaje, że zdeponowanie w Rosji skarbu narodowego w trudnych czasach pierwszej wojny światowej w latach 1916 i 1917, objęte gwarancją rządu carskiej Rosji dotyczącą bezpieczeństwa transportu, bezpieczeństwa depozytu i bezpieczeństwa zwrotu do Rumunii, stanowi bezprecedensowy w skali międzynarodowej przypadek nielegalnego przywłaszczenia rezerw złota i obiektów dziedzictwa kulturowego, jest też sprawą nieustannej troski społeczeństwa rumuńskiego;

5. zauważa, że w czasie pierwszej wojny światowej ówczesny rząd Rumunii był zmuszony powierzyć rumuński skarb narodowy sprzymierzonemu państwu w celu ochrony przed zniszczeniem; przypomina, że w trudnych czasach wojny dziesiątkami wagonów kolejowych przewieziono większość rumuńskiego skarbu narodowego do carskiej Rosji, gdzie miał zostać przechowany do momentu przywrócenia pokoju, zawartość transportów została szczegółowo spisana, rezerwy złota Narodowego Banku Rumunii udokumentowane, a ochrona i zwrot skarbu zagwarantowane przez Rosję, co poświadczyły wówczas inne państwa; podkreśla, że skarb narodowy legalnie powierzony Rosji na przechowanie składał się z 91,5 ton czystego złota należącego do rezerwy Narodowego Banku Rumunii, zbiorów królewskich biżuterii i rzadkich monet, a także bezcennych dóbr kulturowych i historycznych, takich jak archiwa państwowe, dokumenty, cenne rękopisy historyczne, obrazy należące do dziedzictwa kulturowego, rzadkie książki i zbiory wielu publicznych i prywatnych instytucji obejmujące ponad pięć stuleci historii Rumunii;

6. podkreśla, że pomimo wielu prób negocjacji dyplomatycznych po pierwszej wojnie światowej Rosja nigdy nie zwróciła całego skarbu narodowego wbrew postanowieniom oficjalnej umowy dwustronnej między tymi dwoma państwami;

7. zauważa, że niektóre z wchodzących w skład skarbu narodowego dóbr kulturowych, religijnych i archiwalnych nielegalnie przywłaszczonych przez Rosję zwrócono Rumunii w 1935 i 1956 r.; podkreśla jednak, że pomimo protokołów podpisanych po przekazaniu skarbu Rosji do tej pory zwrotem w ogóle nie objęto 91,5 ton czystego złota stanowiącego część rezerw Narodowego Banku Rumunii;

8. wyraża zaniepokojenie, że mimo utworzenia wspólnej rumuńsko-rosyjskiej komisji ekspertów, która miała prowadzić dyskusje na ten temat, starania o zwrot rumuńskiego skarbu narodowego, w tym nielegalnie przywłaszczonych rezerw złota Narodowego Banku Rumunii, prowadzone za pośrednictwem dwustronnych kanałów dyplomatycznych między Rumunią a Rosją, spotkały się z rosyjską odmową zwrotu tego, co bezprawnie przetrzymywały poprzednie reżimy, lekceważąc podpisane protokoły dotyczące zwrotu;

9. podkreśla, że trzeba zwracać szczególną uwagę na ochronę narodowych dóbr kultury państw członkowskich, zgodnie z postanowieniami unijnych traktatów;

10. wyraża zadowolenie, że UE nie szczędzi starań, by chronić dziedzictwo narodowe, kulturowe i historyczne, wdrażając przepisy i mechanizmy współpracy regulujące zwrot dóbr kultury i dziedzictwa wywiezionych niezgodnie z prawem z terytoriów państw UE, oraz że zwalcza nielegalny handel dobrami kultury;

11. uznaje, że dyrektywa 2014/60/UE jest kluczowym filarem zobowiązania UE do ochrony narodowych skarbów i dóbr kultury, natomiast plan działania UE przeciwko nielegalnemu handlowi dobrami kultury potwierdza szersze zaangażowanie UE w ochronę dziedzictwa kulturowego; podkreśla, że nielegalnie wyprowadzone dobra kultury muszą być zwrócone niezależnie od tego, czy pozostały na terytorium Unii, czy też wywieziono je do państw spoza UE; zauważa, że o ile zgodnie z odpowiednimi postanowieniami TFUE obecne przepisy UE obejmują zwrot dóbr kultury i skarbów narodowych nielegalnie wyprowadzonych przez jedno państwo członkowskie do drugiego przed 1 stycznia 1993 r., repatriacja rumuńskiego skarbu narodowego pozostaje szczególnym przypadkiem, który wymaga specjalnego rozwiązania; podkreśla, że wyjątkowy charakter nielegalnego przywłaszczenia rumuńskiego skarbu narodowego wypukla jedyną w swoim rodzaju specyfikę sytuacji, która wymaga odpowiedniej reakcji Europy, aby umożliwić jego odzyskanie, a tym samym rozszerza zakres podejścia UE do zwrotu dóbr kultury wyprowadzonych niezgodnie z prawem z terytoriów państw UE;

12. podkreśla, że aby doprowadzić do zwrotu dóbr kultury i skarbów narodowych należących do państwa członkowskiego UE, bezprawnie przywłaszczonych przez państwo spoza UE, potrzebny jest merytoryczny dialog dyplomatyczny, zarówno na szczeblu dwustronnym, jak i na forach międzynarodowych;

13. wzywa Komisję, aby rozszerzyła zakres polityki UE regulującej ochronę dóbr kultury, tak aby uwzględnić odzyskiwanie skarbów narodowych przenoszonych w czasie wojny na podstawie umów dwustronnych między państwami;

14. wzywa Komisję i Europejską Służbę Działań Zewnętrznych, by włączyły kwestię zwrotu rumuńskiego skarbu narodowego do dwustronnego programu dyplomatycznego regulującego stosunki UE–Rosja, gdy kontekst regionalny pozwoli na wznowienie dialogu politycznego między stronami;

15. wzywa Komisję, aby stworzyła konkretne synergie z państwem rumuńskim, Narodowym Bankiem Rumunii i innymi odpowiednimi instytucjami, tak żeby zainicjować skoordynowane działania i wykorzystać wszelkie dyplomatyczne środki mediacji, promowania komunikacji – w stosownych przypadkach – z rosyjskimi odpowiednikami i poszukiwania rozwiązań, które zagwarantują, że utracony skarb narodowy powróci bez zwłoki tam, gdzie jest jego miejsce;

16. wzywa Komisję, aby przeanalizowała możliwość działania w charakterze partnera rumuńskich przedstawicieli, którzy uczestniczą w pracach wspólnej komisji rumuńsko-rosyjskiej upoważnionej do dyskusji na temat zwrotu rumuńskiego skarbu narodowego;

17. zobowiązuje swoją przewodniczącą do przekazania niniejszej rezolucji Radzie, Komisji, Europejskiej Służbie Działań Zewnętrznych, rządowi i parlamentowi państw członkowskich, Radzie Europy i jej Zgromadzeniu Parlamentarnemu, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie oraz instytucjom rządowym Federacji Rosyjskiej.
